

Драјана М. Ђорић
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
D.Coric@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0001-5485-5176

АКАДЕМСКИ ИНТЕГРИТЕТ – ПОЈАМ, САДРЖИНА И НАЧИНИ НАРУШАВАЊА ИСТОГ*

Сажетак: академски интегритет представља један од најзначајнијих стубова високог образовања. У себи обједињује захтев за истрајношћу и искреношћу у истраживањима која доприносе развоју науке; захтев за колегијалним уважавањем и поштовањем рада чланова академске заједнице, без дискриминације, омаловажавања или ускраћивања академских слобода; захтев за ширењем доброг етичког примера рада и усреха на основу часног, поштеног и ујорног рада; и захтев за прихватање минималних норматива етичког понашања који треба да заштити све чланове академске заједнице. Академски интегритет, због свега наведеног, надилази социјални појам и мора бити начин живота чланова академске заједнице.

Као резултат анализе етичког и компаративног (и помало критичког) осврта на појам академског интегритета, првенствено у домаћој научној заједници, проистекле су одређене препоруке за усклађивање дефиниција и обима појма академског интегритета, које саопштавамо у овом раду.

Кључне речи: интегритет, академски интегритет, универзитет.

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Реч „интегритет“ потиче од латинске речи *integritas (integritatis, 3)*¹ којом се означавају особине чистоће (моралне) и несебичности. Још једна латинска

* Рад представља резултат теоријских истраживања аутора и практичног рада у различитим комисијама, приређен у оквиру пројекта „Правна традиција и нови правни изазови“, који се финансира средствима Правног факултета у Новом Саду.

¹ *Latinski rečnik*, Zemun, 2011, 735.

реч, истог корена, *integre*², означава сродне особине: неисквареност, поштење и непристрасност. Старији речници латинског језика дају још опширнија значења ове речи. Тако у латинском речнику из 1879. године³ интегритет се дефинише као „непромењено стање ствари“. Бук-вално значење интегритета у овом речнику је изједначено са целовитошћу особе, што подразумева комплетност тела и духа. Интегритет означава и чистоту језика- пристојно и правилно изражавање. Меријем Вебстеров речник интегритет повезује са врлином, моралношћу, добротом уопштено, правичношћу и искреношћу⁴. Кембрички речник појам интегритета сужава и своди на његову моралну димензију, дефинишући га као „квалитет и способност да се буде искрен и да се поседују јаки морални принципи од којих особа не одступа“, али и као „уметничке и друге интелектуалне стандарде које особа поставља и којих се придржава у свом послу и као опредељење да од тих стандарда не одступа, односно да их не снижава ни под којим условима“⁵.

Једна од најшире постављених савремених дефиниција интегритета обухвата способности „разумевања, прихватања одређених стандарда и сопственог избора (особе) да живи у складу са тим принципима, при чему ти принципи укључују искреност, поштење и пристојност“⁶. Уједињене Нације, објашњавајући зашто је важно градити интегритет код деце у најранијем узрасту, дефинишу интегритет као једну од „супервештина“ која код деце, ако се уводи од најранијег доба, развија способност прихватања одговорности за оно што деца, касније као одрасли људи, чине и помаже им да доносе боље одлуке у току свог живота⁷.

Неки савремени аутори посматрају интегритет:

– као вид зајоварања за нешјто; установљавање одређеног става или скупа принципа којих ће се особа придржавати током живота⁸.

² *Ibid.*

³ Значење доступно на страници: Charlton T. Lewis, Charles Short, *A Latin Dictionary*, пун назив речника: *A Latin Dictionary. Founded on Andrews' edition of Freund's Latin dictionary. revised, enlarged, and in great part rewritten by. Charlton T. Lewis, Ph.D. and. Charles Short, LL.D. Oxford. Clarendon Press. 1879.* <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.04.0059:entry=integritas>, 10.01.2023.

⁴ Дефиниција доступна на: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/integrity>, 10.12. 2022.

⁵ Дефиниција доступна на: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/integrity>, 10.12.2022.

⁶ Дефиниција непознатог (непотписаног) аутора, доступна на: <https://ethicsunwrapped.utexas.edu/glossary/integrity>, 10.12.2022.

⁷ Дефиниција на сајту: <https://www.unodc.org/unodc/en/listen-first/super-skills/integrity.html>, 15.12.2022.

⁸ Те принципе често одређује улога тих особа у друштву; примера ради, лекар који доследно поштује норматив спасавања живота, то исто чини према свакоме без обзира да ли је особа коју лечи невина жртва или починилац кривичног дела. Више о заступницима овог

– као објективни интелектуалци који подразумева постојање моралног минимума код особе. Особа је до те мере усавршила и прихватила опште моралне обзире, да се понаша по њима јер сматра да такво понашање добро. Највиши ниво интегритета је „чињење доброг чак и када нико не гледа“⁹.

У контексту академске заједнице, интегритет представља скуп правила и принципа коју особа као члан академске заједнице поштује и самим тим је пример другим члановима исте заједнице. Од њиховог интелектуалног зависи и ниво поверења у њих саме, знања која преносе и у целокупан систем високог образовања. Интегритет је и „добијање признања за сопствени рад, једнако као што исто признање треба указати другима за њихов оригинални и упорни рад“. Тако се другим члановима академске заједнице (посебно студентима) пружа пример адекватног понашања¹⁰.

Једино отвореност и искреност, као и академска част и поштење, сматрају на Универзитету у Лидсу, могу науку и њена сазнања учинити валидном¹¹. Приказивање туђих резултата истраживања као својих нарушава суштину академског интегритета¹². Због тога се на Универзитету Корнел очекује изузетан ниво поштовања академског интегритета у свим академским условима¹³. Академски интегритет на универзитетима, схватан као спој дужности (преданог рада на универзитету), поноса због такве позиције у друштву, (друштвене) моћи коју та позиција даје и самопоуздања које је проистицало из претходних осећања¹⁴, почиње да добија своја два вида. Један смисао академског

схватања код: Damian Cox, Marguerite La Caze, Michael Levine, „Integrity“, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2021 Edition), Edward N. Zalta (ed.),

<https://plato.stanford.edu/archives/fall2021/entries/integrity/>, 1.11.2022.

⁹ Изрека која се обично приписује К.С. Луису, познатом британском писцу. Међутим, сем неколико сличних реченица у његовим деловима, овај цитат није наведен ни у једном од његових дела. William O'Flaherty, „Top 10 Lines Falsely Attributed to C. S. Lewis“,

<https://www.christianitytoday.com/ct/2017/november-web-only/top-10-misquoted-lines-from-cs-lewis.html>, 1.11.2022.

¹⁰ Непознат аутор, „Academic integrity and plagiarism-What is academic integrity?“, https://library.leeds.ac.uk/info/1401/academic_skills/46/academic_integrity_and_plagiarism, 15.12.2022.

¹¹ Непознат аутор, „What is academic integrity?“

https://library.leeds.ac.uk/info/1401/academic_skills/46/academic_integrity_and_plagiarism, 15.12.2022.

¹² Карактеристично је да се кроз све текстове на овом сајту, аутори искључиво обрађују само студентима, иако у појединим кодексима стоји да се они односе и на наставнике.

¹³ Што значи: приликом присуства предавањима и изради предиспитних и испитних материјала (једнако и од стране наставника и студената), при интеракцији са другим члановима академске заједнице, итд. *Code of Academic Integrity*, Last Updated November 18, 2020, <https://theuniversityfaculty.cornell.edu/dean/academic-integrity/code-of-academic-integrity/>, 10.01.2023.

¹⁴ „Некада је факултет похађала елита, синови и кћери оних који су и сами били факултетски образовани. Осим ретких изузетака, онај ко је студирао могао је у потпуности да се посвети учењу...Предавања су личила на престижне конференције, после којих би се група

интегритета је важио за предаваче и научнике; док се почео градити и посебан систем етичких норматива за студенте, члановима академске заједнице у ширем смислу. Постало је важно да се и студентима „уграде“ у свест као највиши принципи слични онима који њихови наставници већ поштују.¹⁵ Студенти су настављачи традиције знања, професионалности и преданог рада у професијама које изабери, где долазе након оних који су им предавали.

Развој друштва условљава потребу представљања нових истраживања и достигнућа. Потреба универзитета, као образовних и научних институција, да подстичу оригиналност и креативност у раду је неке чланове наставног особља, али и студенте, доводило до тога да посежу за неадекватним начинима испуњавања својих обавеза. Због тога је академски интегритет почео да обухвата и заштиту од злоупотреба истраживача и њиховог рада, посебно ако су сиромашни¹⁶.

Појава интернета у 20. веку, и развој информационих технологија током 21. века су отворили нову димензију заштити академског интегритета о којој се мора водити рачуна. Копирање дела или целог текста, нађеног негде на интернету и безочно приказивање истог текста као резултата свог рада је постало све чешћа појава¹⁷. Због тога су нужно као механизми заштите од копирања научних истраживања створени антиплагијат софтвери¹⁸ и други системи провере чињеница (*fact-checking systems*). Бројне организације се почињу бавити провером ставова и „чињеница“ пласираних на интернету, у циљу спречавања злоупотреба, и ради преношења истинитих података јавности¹⁹.

заинтересованих студената одвајала са професорима и асистентима у различите семинаре, њих десет до петнаест највише“. Umberto Eko, *Kako napisati diplomski rad*, Београд, 2000, 7.

¹⁵ Посебно су подстицани студенти да пријављују нечасно и неакадемско понашање својих колега студената и да истовремено буду сопствени контролори, и да тако задрже чистоту академског рада као и поштеност напредовања, заснованог искључиво на резултатима сопственог рада. Tricia Bertam Gallant, „Revisiting the Past: The Historical Context of Academic Integrity“, *Academic Integrity in the Twenty-First Century: a teaching and learning imperative*, San Francisco, 2008, 13–31.

¹⁶ Сиромаштво се схвата као потенцијал за корумпирање, односно почетна тачка због које ће неко, незадовољан својим материјалним статусом који сматра неадекватним услед уложеног труда и рада, или због генерално лоше материјалне ситуације прихватити да се бави неком лукративном делатношћу која подразумева повреду академског интегритета.

¹⁷ Више о овој теми у чланку: Ivica Katavić, Gabrijela Budimir Šoško, Dragan Kopecki, „Razvoj kulture akademskog integriteta u online obrazovnom okruženju“, *Образовање за подuzetništvo – E4E: znanstveno stručni časopis o obrazovanju za poduzetništvo*, Vol. 6 No. 1, 2016, 111–120.

¹⁸ *Turnitin Plagiarism Detection Software* је један од софтвера за утврђивање плагијата. Више о овом софтверу, његовим могућностима, употреби и исходима на сајту: https://help.turnitin.com/Privacy_and_Security/Privacy_and_Security.htm?_ga=2.50966249.1505781614.1580247951-763013588.1579806383#Usage_Policy, 10.01.2023.

¹⁹ Jon Scott, Joe Badge, Nadya Yakovchuk, „Staff and student perspectives on the potential of honor codes in the UK“, *International Journal for Educational Integrity*, Vol. 7 No. 2 (2011), 37–52.

У нашем раду бавимо се појмом академског интегритета, како га је могуће нарушити, како се заштити од злоупотреба и прекршаја истог и зашто нам је исти изузетно важан. Уз компаративни приказ одабраних кодекса из Републике Србије²⁰, желимо да скренемо пажњу на извесну термилошку неусклађеност у овој области. Уједначавање дефиниција и обима академског интегритета од изузетне важности за високо образовање у целини.

²⁰ У раду су коришћени следећи кодекси и правилници:

– Кодекс о академском интегритету Универзитета у Приштини, новембар 2016. године, доступан на: https://pr.ac.rs/wp-content/uploads/kodeks_o_akademskom_integritetu.pdf, 10.12.2022. У даљем тексту: Кодекс УП;

– Кодекс професионалне етике Универзитета у Нишу, доступан на: <https://www.ni.ac.rs/dokumenti/aktuelni-pravni-propisi-univerziteta-u-nisu/download/118-aktuelni-pravni-propisi-univerziteta-u-nisu/475-kodeks-profesionalne-etike-univerziteta-u-nisu-preciscen-tekst-glasnik-un-broj-42010>, 10.12.2022., у даљем тексту Кодекс УНИ;

– Кодекс о академском интегритету и професионалној етици Универзитета у Крагујевцу, децембар 2016. године, https://www.kg.ac.rs/Docs/Kodeks_o_akademskom_integritetu_i_profesionalnoj_etici.pdf, 10.12.2022, у даљем тексту: Кодекс УКГ;

– Правилник о раду одбора за професионалну етику Универзитета у Крагујевцу, јануар 2021, године (пречишћен текст), https://www.kg.ac.rs/Docs/Pravilnik_odbora_za_profesionalnu_etiku_28012021.pdf, 10.12.2022, у даљем тексту: Правилник УКГ;

– Правилник о раду етичке комисије студија при Универзитету у Београду, Гласник Универзитета у Београду, Година LVIII, број 219, 30. новембар 2020;

– Правилник о раду етичких комисија и одбора за професионалну етику на Универзитету у Београду, Гласник Универзитета у Београду, бр. 193/16, 199/17, 203/18 и 215/20;

– Правилник о поступку утврђивања етичке одговорности на Универзитету у Београду, „Гласник Универзитета у Београду“, Година LIX, број 229, 27. октобар 2021;

– Кодекс професионалне етике Универзитета одбране у Београду, <http://www.uo.mod.gov.rs/multimedia/file/PDF/Dokumenta%20%20Propisi/Kodeks+profesionalne+etike+na+Univerzitetu+odbrane+u+Beogradu.pdf>, 10.12.2022. У даљем тексту: Кодекс УО;

– Кодекс о академском интегритету и професионалној етици Универзитета у Новом Пазару (у питању је приватни, Интернационални универзитет- државни универзитет у Новом Пазару нема, бар не видљиво истакнут сличан кодекс на својој интернет страници), <http://uninp.edu.rs/pdf/Akta/Kodeks%20o%20akademskom%20integritetu%20i%20profesionalnoj%20etici.pdf>, 10.12.2022. У даљем тексту: Кодекс УНП;

– Кодекс о академском интегритету Универзитета у Новом Саду, донет на седници Сената Универзитета у Новом Саду одржаној 22.12.2016. године, измене и допуне: 23.3.2017. године, у даљем тексту: Кодекс УНС;

– Кодекс професионалне етике Универзитета у Београду, Гласник Универзитета у Београду, Година LIV, број 193, 10. јул 2016., у даљем тексту: Кодекс УБГ.

Увидом у сајтовима свих приватних универзитета констатовано је да сви имају или кодекс о академском интегритету или о професионалној етици, а њихова садржина је узимана у обзир када су имали одредбу другачију од осталих кодекса. Сви тренутно важећи кодекси о академском интегритету и/или професионалној етици и иначе имају, мање или више идентичну садржину и формулацију већине одредаба, односно сличности са кодексима Универзитета у Београду и Новом Саду. Такође, једино је за етичке акте Универзитета у Београду било могуће навести тачан датум објављивања (Сл. гласник Универзитета), док су за друге кодексе наведени вебсајтови на којима се исти налазе.

2. ПОЈАМ И САДРЖИНА АКАДЕМСКОГ ИНТЕГРИТЕТА

Академски интегритет се најчешће појмовно доводи у везу са етичким кодексима понашања на универзитетима. Неретко се етички кодекс назива кодексом академског интегритета, или у свом наслову одвојено наглашава професионалну етику и академски интегритет, као две посебне појаве. Тако на Универзитету у Лидсу, академски интегритет је дефинисан као

„посвећеност добром академском раду и праксама²¹ и представља уважавање вредности које омогућавају да мој рад представља искључиво моје лично разумевање (одређених проблема)²² и моје личне идеје као и да (адекватно) одајем признање онима који су својим (претходним) радом допринели мом раду“.²³

Универзитет у Оксфорду у свом етичком кодексу наводи да академски интегритет чини: искреност и поштење студената приликом подношења пријаве свог истраживања, током његовог спровођења и саопштавања резултата истраживања; упознавање са праксама и поступцима које обезбеђују поштовање академског интегритета у истраживањима; поседовање знања и вештина у одређеној области која их квалификују да могу да врше одређена истраживања, итд.²⁴ Даље, *Међународни центар за академски интегритет* дефинише академски интегритет као „посвећеност остваривању шест основних вредности: искреност, поверење, поштење, поштовање, одговорност

²¹ Под добрим академским праксама се подразумева поседовање академских вештина као што су: прављење бележака (коментара) током процеса читања (што значи да је лице савладало вештину одвајање битног од небитног и да исказује извесан степен разумевања материје); критичко размишљање; писање (у смислу језичког изражавања) и коришћење идеја других људи у контексту објашњавања сопственог слагања или неслагања са истима; одговарајуће цитирање као одавање признање туђим, раније формираним идејама и способност за заједнички рад (при чему у оквиру концепта тимског рада је обавезно да сваки члан може преузети онолико заслуга у резултатима у мери у којој је допринео доласку до тих резултата. „Academic integrity and plagiarism, What is academic integrity?“,

https://library.leeds.ac.uk/info/1401/academic_skills/46/academic_integrity_and_plagiarism, 10.01.2023

²² Напомена: у заградама у оквиру овог цитата налазе се ауторова лична, додатна објашњења која чине превод са енглеског језика разумљивијим и више у духу српског језика. Додатним коментарима није промењена суштина цитата који је превођен, већ је њима допуњена језичка празнина која би постојала приликом буквалног превода цитата са енглеског језика на српски језик.

²³ Цитат преузет из текста: „Academic integrity and plagiarism, What is academic integrity?“, https://library.leeds.ac.uk/info/1401/academic_skills/46/academic_integrity_and_plagiarism, 10.01.2023.

²⁴ The University of Oxford's Code of practice and procedure on academic integrity in research, доступно на сајту: <https://hr.admin.ox.ac.uk/academic-integrity-in-research#collapse1310981>, 10.12.2022

и храброст²⁴, и да то важи за све чланове академске заједнице²⁵. Наведене вредности у потпуности баштине све оно што представља академски интегритет²⁶.

Република Црна Гора је једина држава у окружењу која је 2019. године донела посебан закон о академском интегритету²⁷ и дефинисала га у чл. 2 као:

...академско понашање које обезбјеђује очување академске честитости, достојанства професије, квалитета рада и производа рада, духа равноправне сарадње са свим учесницима академског процеса, усмјерености на истину као темељну вриједност и поштовање законских прописа као основе одговорности чланова академске заједнице односно свако понашање које је у складу са начелима академског интегритета.

Са друге стране, у Републици Хрватској се академски интегритет не спомиње директно у прописима који се баве високим образовањем и научним истраживањима, но има спорадичног спомињања у правилницима на појединим факултетима.²⁸

Закон о високом образовању у Републици Србији²⁹ спомиње академски интегритет као један од принципа на којима се базира делатност високог образовања у држави³⁰, који обухвата

²⁵ „*The Fundamental Values of Academic Integrity*“, International Center for Academic Integrity, (3rd ed.), 2021, https://academicintegrity.org/images/pdfs/20019_ICAI-Fundamental-Values_R12.pdf, 10.01.2023. Важно је истаћи да вредности једнако важе и за студенте и за наставнике. У Републици Србији, дефиницију да академску заједницу чине наставни кадар, ненаставно особље и студенти налазимо у етичким кодексима Универзитета у Новом Саду (чл.2.став1), Универзитета у Крагујевцу (чл.3.став1), Универзитета у Приштини (са привременим седиштем у Косовској Митровици) (чл.2.став1) и Универзитета у Београду (чл.2.став1), док кодекс професионалне етике Универзитета у Нишу изопштава ненаставно особље из академске заједнице (чл.1.2.).

²⁶ У Републици Србији је у периоду од 2017-2019. године израђен посебан курс о академском интегритету посвећен студентима. Аутори курса се позивају на дефиницију Међународног центра за академски интегритет, и додатно објашњавају да академски интегритет *јесу* етички кодекс, који су дужни да поштују сви припадници академске заједнице. „*Šta je akademski integritet?*“, <http://integritet.rect.bg.ac.rs/akademski-integritet-1/uvod>, 1.11. 2022.

²⁷ *Закон о академском интегритету*, „*Службени лист Црне Горе*“, 17/2019 од 19.3.2019. године. Ступио на снагу 27.3.2019. године

²⁸ Примера ради, *Опћа правила о обављању званственог, стручног и наставног рада на Медицинском факултету у Загребу* спомињу имплицитно академски интегритет али га не дефинишу. Говори се о обавези понашања у складу са највишим стандардима етике, истинитости и тачности, без даљег прецизирања. <https://mef.unizg.hr/app/uploads/2021/02/Opca-pravila-o-obavljanju-znanstvenog-strucnog-i-nastavnog-rada-na-Medicinskom-fakultetu-u-Zagrebu-1.pdf>, 01.11. 2022.

²⁹ *Закон о високом образовању*, „Сл. гласник РС“, бр. 88/2017, 73/2018, 27/2018 – др. закон, 67/2019, 6/2020 – др. закони, 11/2021 – аутентично тумачење, 67/2021 и 67/2021 – др. Закон.

³⁰ Чл.4 ст.1 тч.3 Закона о високом образовању РС.

„очување достојанства професије, унапређивање моралних вредности, заштити вредности знања и подизање свесности о одговорности свих чланова академске заједнице и унапређење људских права и слобода“³¹ (чл.7 истих закона).

Кодекс УНС у чл. 1 посматра академски интегритет као механизам којим се:

штити се и чува достојанство професије, унапређивање моралних вредности, заштита вредности знања. Кодекс има и функцију подизања свести о одговорности свих чланова академске заједнице.

У овом кодексу налазимо и појам *академске честивости*³², што представља скуп одређених особина, као што су: самосталан научни и академски рад; представљање резултата свог рада; посебно поштовање ауторских права других аутора- навођењем да је њихов рад коришћен као инспирација за рад каснијих аутора. Појам *академске честивости* је у Кодексу УП проширен са способношћу „реално сагледавања себе самог, властитог знања и тих резултата“³³.

Академски интегритет подразумева *посебно за студенте* забрану коришћења недозвољених средстава и поступака приликом полагања испита или испуњавања преиспитних обавеза³⁴. Ни наставници не смеју постављати додатне услове неетичког карактера као услове за полагање испита, или захтевати испуњење предиспитних обавеза које нису као такве предвиђене у акредитованим наставним плановима и програмима³⁵. *Повреда академског интегритета је изједначена са повредом етичког кодекса и са неакадемским понашањем*, иако се нигде у тексту директно ови појмови не доводе у везу. Стиче се утисак да аутори овог кодекса сматрају да се једнакост ових појмова по њиховом обиму и значењу *подразумева*. Са тиме се не можемо сложити, јер је академски интегритет раније имао ширу, експлицитнију верзију, у коју су увршћени и бројни други прекршаји. Зато је нужно експлицитно

³¹ Чл.7. Закона о високом образовању РС.

³² Чл.6 Кодекса УНС.

³³ чл. 6 Кодекса УП. Слична формулација у чл.11 Кодекса УБГ, само без дела у коме помиње „реално сагледавање себе и својих резултата“.

³⁴ чл.9 Кодекса УНС.

³⁵ чл.10. Кодекса УНС.У кодексу се посебно помиње забрана наметања неких непредвиђених планом и програмом наставе услова, којима се стиче материјална или друга корист наставника. У том смислу, у скоро свим универзитетским центрима су пре ове генерације етичких кодекса, биле примећене појаве да наставник условљава излазак на испит купљеним новим уџбеником за свој предмет, што урушава могућност студирања онима који су скромнијег материјалног статуса па користе половне уџбенике. Након бројних пријава оваквог типа, је ова одредба и унета у овај и друге етичке, односно кодексе о академском интегритету на универзитетима у Србији.

дефинисање свега што улази у појам академског интегритета, које изостаје у већем броју анализираних кодекса.

Повреда академског интегритета даље постоји ако чланови академске заједнице не могу пружити довољно доказа којим гарантују оригиналност, односно изворност својих радова односно идеја³⁶ и аргументације које у њима излажу³⁷, што нас доводи до директног набрајања плагирања, аутоплагирања, лажног ауторства и измишљање или кривотворење резултата³⁸. Уздржавање од оваквих пракси представља академски интегритет. Такође, ако се измишљају или преправљају препоруке и лажно представљају сопствена академска достигнућа³⁹, детектује се корупција у било ком виду⁴⁰, ако постоји злоупотреба кодекса у смислу лажног пријављивања за плагијат, аутоплагијат и остале облике неакадемског понашања – када подносилац пријаве зна да садржина пријаве није истина и ипак је подноси у *шिकанозном* циљу⁴¹ – повређује се академски интегритет.

Члан академске заједнице интегритет има и мора га штити и *када изађе ван граница универзитетској кампуса*. То значи да његови/њени наступи, чак и када не иступа у својству члана академске заједнице морају бити усклађени са овим правилима, под условом да су границе њиховог ванакадемског деловања у оквиру Уставом предвиђених људских права и слобода⁴².

У неким кодексима се академски интегритет дефинише набрајањем начела која чине академски интегритет. Кодекс УП, у оквиру *начела академској интелектуалности* наводи: тако, *начело академске чесности* представља самосталност у научном, образовном и стручном раду као и поштовању туђег рада⁴³; *начело објективности* значи да се не сме допустити да предрасуде и пристрасност било које врсте утичу приликом одлучивања у академским делатностима⁴⁴; *начело отворености*, да су сви резултати нечијег рада јавни,

³⁶ Основе за кодекс о академском интегритету из 2016. године (Национални савет за високо образовање, <http://nsvo.gov.rs/wp-content/uploads/2013/11/Osnove-za-kodeks-o-akademskom-integritetu.pdf>, 01.11.2022.) су навеле основне карактеристике које треба да испуњава један научни текст: заснованост на научним, проверљивим чињеницама, поузданост, прецизност, систематичност, критичност и одговарајућа структура самог рада. Мањкавост било које од ових карактеристика буди сумњу у истинитост резултата, ауторства или генерално сумњу у разлоге сачињавања рада који не испуњава све ове услове.

³⁷ чл.11 Кодекса УНС.

³⁸ чл.12 Кодекса УНС.

³⁹ чл.18 Кодекса УНС.

⁴⁰ чл.19 Кодекса УНС. Слично налазимо и у осталим етичким кодексима на универзитетима, и државним и приватним. Нису прецизиране „коруптивне активности“, тако да се можемо ослањати само на законске дефиниције истих.

⁴¹ чл. 20 Кодекса УНС.

⁴² чл. 23 Кодекса УНС.

⁴³ чл. 4 Кодекса УП.

⁴⁴ чл. 5 Кодекса УП.

доступни свима на проверу и даљи критички поступак⁴⁵; *начело слободе у настави и изражавању*⁴⁶; *начело одговорности* које подразумева поштовање етичких норми и промоцију изврности постигнућа, и отвореност за критичко сагледавање свеукупне делатности. Слично се и Кодекс УНП додатно позива на *начела научне истине и критичности* као кључне у остваривању академског интегритета⁴⁷. Академски интегритет према Кодексу УНП, чине и друга начела, као што су колегијалност, професионалност, забрана дискриминације, забрана узнемиравања и непристрасност.

У Кодексу професионалне етике Универзитета у Нишу, професионална слобода, као *deo* академског интегритета, је ограничена постојањем основних права, достојанства и других етичких начела на самом универзитету⁴⁸. Стално унапређивање сопствених знања, рада, и пружање подршке другима на том путу су иманентни део академске културе, наводи се у овом акту. Моралност професора⁴⁹ и интелектуална објективност је животна лекција коју треба да пренесу својим млађим сарадницима и студентима⁵⁰.

Неки етички кодекси експлицитно спомињу као вид неетичког понашања и узнемиравања које класификују даље на полно „и свако друго понашање које има за циљ повреду личног достојанства, ометање у обављању послова, омаловажавање других и које ствара или доприноси стварању непријатног и непријатељског радног окружења и образовног амбијента“⁵¹. Овакво понашање, нарушава и академски интегритет чланова академске заједнице, посебно када су у питању наставници на универзитетима⁵².

⁴⁵ чл. 6 Кодекса УП.

⁴⁶ чл. 7 Кодекса УП.

⁴⁷ Чл. 3 Кодекса УНП.

⁴⁸ чл.3.1. Кодекса УНИ.

⁴⁹ Можемо рећи да се и овде моралност професора дефинише негативно, навођењем видова неморалног понашања, као што су: сваки напад на студента који има конотацију угрожавања полних слобода, увредљиво понашање наставника према студенту у било ком смислу, итд. Такође, неморално понашање према колегама се огледа у наметању услова за напредовање који нису у складу са већ постојећим законским и другим условима, узнемиравањем у било ком облику, коришћење критеријума за оцењивање компетенције својих сарадника и других колега употребом критеријума који нису академски, итд.

⁵⁰ чл.3.2.2 Кодекса УНИ.

⁵¹ Чл. 14. Кодекса УБГ.

⁵² Акцент на истраживање полног узнемиравања је стављен тек након покретања светске кампање #MeToo, у оквиру које су се жене из различитих професија широм света јавиле са личним искуствима полног узнемиравања и вршења притисака на њих путем полног узнемиравања и уцењивања, да би постигле одређено напредовање у служби, добиле улогу или положили испит. Формулација чл.3.2.7. Кодекса УНИ децидно наводи који се све облици сматрају полним узнемиравањем:

а) захтевање полних услуга у замену за одређено деловање или пропуштање са позиције ауторитета;

б) сексуално узнемиравање и излагање полно увредљивог и узнемирујућег материјала;

Видимо, дакле, неуједначеност у позитивност дефинисању академског интегритета (таксативном навођењу шта јесте академски интегритет). Слично је и приликом негативног дефинисања, односно дефинисања путем набрајања прекршаја којих се лица морају уздржавати, што ћемо показати у наредном поглављу.

3. НАЧИНИ НАРУШАВАЊА АКАДЕМСКОГ ИНТЕГРИТЕТА

Као уобичајени прекршаји академског интегритета се сматрају различити облици плагијаризма. У неким етичким кодексима их налазимо набројане одвојено, а у неким су сви облици плагијаризма генерички подведени под најопштији појам плагијата.

Тако у *Закону о академском интeгpитeту Црне Горе* стоји да је:

Плагијаризам је преузимање туђег ауторског дјела или дијела тог ауторског дјела, туђих битних научних сазнања или њихових дјелова, хипотеза, теорија, метода, података до којих се дошло научним истраживањем без означавања аутора, или спровођење друге сличне радње приказујући их као аутентично своје дјело, у циљу прибављања личне користи. (чл.10).

У истом закону се спомињу као облици плагијаризма: директни плагијаризам, аутоплагијаризам и парафразирање без референце, који су детаљно објашњени⁵³. Надаље се у чл. 12 истог закона прецизирају нови видови нарушавања академског интегритета, ако што су фабриковање у научном истра-

в) непожељно вербално изношење понуда или шала које упућују на сексуално узнемиравање,

Становиште већине универзитета је да је тема полног узнемиравања сувише значајна и свеобухватна да би могла да добије само члан или два у оквиру етичких кодекса, због чега су учињени извесни напори да се донесу посебни правилници о забрани полног узнемиравања и уцењивања на универзитетима. Више о истраживању полног узнемиравања на универзитетима у Србији у публикацији: Vesna Nikolić-Ristanović, Sanja Čopić, *Seksualno nasilje nad studentima na fakultetima u Srbiji*, Beograd, 2022.

⁵³ Облици плагијаризма су: директни плагијаризам, аутоплагијаризам и парафразирање без референце.

„Директни плагијаризам (плагијат) је преписивање дијела текста или цјелокупног текста, методе, идеје, алгоритма, слике, графикана од другог аутора, без наводника и цитата у проценту који је посебним актом установе прописан као онај због кога се покреће поступак провере пред Етичким одбором.

Аутоплагијаризам је преписивање сопственог текста у дјеловима или у цјелости без навођења оригиналног извора и представљања истог као потпуно новог дјела.

Парафразирање без референце је преузимање укупног смисла или појединих идеја туђег текста без навођења извора“. Навод према чл.11 Закона о академском интегритету Републике Црне Горе.

живању, фалсификовање у научном истраживању, поклоњено ауторство и цитирање изван контекста⁵⁴.

Овај закон је једини који децидно дефинише *сџудентџске ѓреваре*:

Члан 24

Кршењем начела академског интегритета сматрају се преписивање, коришћење недозвољених средстава и литературе на испитима и другим облицима провјере знања, полагање испита и других провјера знања за другог, као и други начини варања студената на испитима и другим облицима провјере знања.

Облици кршења академског интегритета од стране студената, процедуре утврђивања кршења и санкције прописује установа

За разлику од црногорског закона, Кодекс УБГ и Кодекс УП наводе само четири облика кршења академског интегритета: плагирање, лажно ауторство, измишљање и кривотворење резултата и аутоплагирање⁵⁵.

Плагирање је изузетно прецизно и детаљно дефинисано у оба споменута кодекса⁵⁶:

Плагирање је представљање туђих идеја или туђег рада, у целини или деловима, без навођења изворног ауторства или изворника, односно противзаконито присвајање туђих интелектуалних творевина и научних резултата и њихово приказивање као својих, а нарочито:

– дословно преузимање, као и копирање из електронских, штампаних или рукописних извора текста другог аутора, односно текста урађеног од стране професионалне агенције или другог лица за потребе аутора или трећих лица, са српског или страног језика, у деловима (без обзира на обим) или у целости, без навођења имена аутора и извора из којег је текст преузет, као и без јасног обележавања преузетог дела;

– препричавање или сажимање текста другог аутора, као и текста урађеног од стране професионалне агенције или другог лица за потребе аутора или трећих лица, из електронских, штампаних или рукописних извора, са српског или страног језика, у деловима (без обзира на обим) или у целости, без одгова-

⁵⁴ Према одредбама споменутог члана, *фабриковање у научном истраживању* представља измишљање података и резултата научног истраживања и њихово објављивање. *Фалсификовање* је мењање и преправљање података и резултата научног истраживања и њихово објављивање публикавање. Ако лице пише уместо другог лица за накнаду, делом или у целини један научни рад, или пак купује рад који ће неко написати у његово име, тада постоји *поклоњено ауторство*. На крају, *цитирање изван контекста* постоји када се наводи аутор неког дела али не у контексту у ком је његово дело писано већ у неком потпуно другачијем.

⁵⁵ чл.21 Кодекса УБ,чл.17 Кодекса УП.

⁵⁶ чл.22 Кодекса УБ, чл.18.Кодекса УП. Сматрамо потребним да се ова дефиниција нађе у раду у целини, зато исту наводимо у пуном облику, на начин како је наведена у споменутим кодексима.

рајућег навођења имена аутора и извора из којег је текст преузет, као и без јасног обележавања препричаног дела.

Успутно навођење изворног аутора није довољно: аутор је дужан да обезбеди да се не створи погрешан утисак да су парафразирани реченице његова идеја;

– непрецизно цитирање, које не следи правила цитирања прихваћена у датој научној, односно стручној области;

– представљање идеја других аутора као својих, без одговарајућег навођења имена аутора, односно извора из кога је текст преузет.

Интересантна је дефиниција *лажног ауторства* коју налазимо само у кодексу УП у овом облику:

Члан 19.

Лажно ауторство је навођење као аутора лица које није учествовало у изради рада. Чланови универзитетске академске заједнице дужни су да као ауторе наводе све и само оне учеснике у процесу настајања научног, односно стручног рада који су интелектуално допринели раду. Није дозвољен ни дослух између лица укључених у израду рада, који се показује у недозвољеној сарадњи између студената, пропусту да се наведе примљена помоћ или пропусту да се прецизно поштују правила о групном раду на пројектима.

Дакле, овде је најинтересантније спомињање „*гослуха*“ и то искључиво између студената, коју тумачимо као неадекватну расподелу радних задатака, односно као могуће прихватање да, примера ради, један студент уради цео задатак или већи део задатка а да чланови тима уживају све бенефите проистекле из лажног групног рада⁵⁷.

Као вид лажног ауторства налазимо појам „*почасног ауторства*“⁵⁸. Почасни аутор није директно учествовао у истраживању које је претходило раду или у писању рада, већ је предузео неке радње које су можда потпомогле истраживање или продукцију рада, нпр. прибавио је средства за спровођење истраживања, омогућио приступ неким лабораторијама које су иначе тешко доступне итд. Почасно ауторство „имплицира интелектуални допринос који заправо није постојао“⁵⁹. Лицима која су помогла/ инспирисала неко истраживање се аутор може захвалити на други, адекватнији начин (у фусноти

⁵⁷ Чини се да аутори кодекса сматрају да такав „дослух“ није могућ међу наставним особљем – примера ради, подела рада која је испрва договорена на почетку процеса писања рада или истраживања не буде до краја спроведена на уговорени начин.

⁵⁸ Додуше не у домаћем праву, већ у: *Pravila dobre akademske prakse pri pisanju, recenziranju i objavljivanju znanstvenih i stručnih publikacija*, Medicinski fakultet u Zagrebu, одељак I.4.: <https://mef.unizg.hr/app/uploads/2021/02/Pravila-dobre-akademske-prakse-pri-pisanju-recenziranju-i-objavljivanju-znanstvenih-i-strucnih-publikacija.pdf>, 10.12.2022.

⁵⁹ *Ibid.*

или у посебном одељку на крају самог рада, – од дописивања њиховог имена на рад којим представља свој труд и залагање.⁶⁰

Свесно лажно, намерно пријављивање за прекршај академског интегритета се третира једнако као право чињење било ког од прекршаја академског интегритета⁶¹. У питању је специфичан вид нарушавања академског интегритета који нема стварни основ у конкретном чињењу. Од ове ситуације треба разликовати када неко пријављује кршење академског интегритета верујући да је до тога стварно дошло. Такво лице се не сматра злонамерним, јер има уверење да је прекршај заиста почињен.

Сукоб интереса се сматра прекршајем академског интегритета такође. Дефинише се као „ситуација у којој приватни интерес члана универзитетске академске заједнице или приватни интерес са њим повезаног лица утиче, или може да утиче на законито и непристрасно обављање професионалних обавеза (доношење професионалних одлука или предузимање професионалних радњи) и академских дужности од стране члана универзитетске академске заједнице“⁶². Под приватним интересом се подразумева нека корист или погодност коју члан академске заједнице оствари за себе лично или неко са њим повезано лице⁶³. Провера свих околности које могу довести до евентуалног сукоба интереса предсавља добру академску праксу и очување академског интегритета.

Неки универзитети у неакадемско понашање убрајају и видове *манипулације да се избегне утврђивање властитућа*. Наиме, студенти у иностранству често морају да поштују, поред одређених језичких и других норматива за писање својих есеја, и других предиспитних радова, и број карактера (слова и друге интерпункцијске знакове заједно)⁶⁴. У овом случају неакадемско понашање би било прикривање преписивања нечијег туђег рада тако што би се смањило број карактера којима је написан тај рад студента, повећао фонт

⁶⁰ Неприхватљивост почасног ауторства се наводи и у: “Етички кодекс добре научне праксе“, *Pravni zapisi*, 2/2013, други део етичког кодекса, чл. 4 Korektnost, 549.

⁶¹ Строго га забрањују: чл.20 Кодекса УНС (ову ситуацију третира као злоупотребу кодекса), чл.26 Кодекса УКГ (назива га неоснованим пријављивањем), док Кодекс УБГ и Кодекс УНИ немају децидно наведену ову ситуацију.

⁶² Чл.32 Кодекса УБ, чл.29 Кодекса УП, Кодекс УНС у чл.24-26 објашњава исто, док Кодекс УН уопште нема чланове посвећене директно овом питању.

⁶³ Повезана лица су са чланом академске заједнице повезана браком или ванбрачном заједницом, одређеним степеном крвног или тазбинског сродства, кумству, усвојењу, итд. Прецизирање повезаности налазимо у скоро свим домаћим анализираним етичким кодексима.

⁶⁴ Такве праксе су почеле да се уводе и на стручним и научним конференцијама, на којима учествује наставно особље. Рецимо, број карактера за апстракт рада за посебан број часописа који се бавио управљањем ризицима у Републици Србији је био 250, док сам рад, без референци, није смео прећи пет страница текста, проред 1.

(да би се стекао утисак већег броја страна), повећан проред између редова итд.⁶⁵.

Такође, писање рада уместо неког другог се сматра „*уговореним варањем*“ (*Contract cheating*), што значи да се лажно приказује нечије ауторство, односно као аутор се именује особа која није директно била укључена у процес писања рада или истраживања за тај рад. Интернет је препун сајтова који нуде писање таквих радова, семинарских, дипломских, итд. за извесну суму новца (што се онда сматра уговорним односом), а такве неакадемске активности се сада шире и путем одређених друштвених мрежа. Доћи до рада уз помоћ преваре, принуде или обмане се такође сматра озбиљним прекршајем академског интегритета. Једнако томе је и варање током онлајн тестова који су постали чести, посебно у пандемијским околностима одржавања наставе. Превара почињена у онлајн окружењу не умањује одговорност лица које је чини. Тестови представљају начине провере разумевања градива које је испредавано, колико је тога упамћено и може да се практично примени.⁶⁶

Посебна пажња се посвећује и *изв. лекторском читању*, односно ситуацији да студент даје свој рад на услужно читање и корекцију (од интерпункције до материјалног садржаја) неком другом лицу⁶⁷. У тој ситуацији је веома упитно ауторство таквог рада, јер ако је доста корекција морало да се уради, онда ауторство више припада ономе ко је вршио корекције него ономе ко је писао почетни текст.

⁶⁵ *SAT/ACT Prep Online Guides and Tips- The Complete IB Extended Essay Guide: Examples, Topics, and Ideas*, <https://blog.prepscholar.com/complete-guide-to-ib-extended-essay-tips-grading-guide-and-sample-essays>, 10.12.2022.

⁶⁶ „Academic integrity and plagiarism-Understanding plagiarism and academic malpractice“ https://library.leeds.ac.uk/info/1401/academic_skills/46/academic_integrity_and_plagiarism/3, 10.12.2022.

⁶⁷ У питању је појава која се назива *Proof-reading* и подразумева давање трећем лицу рада да оно изврши исправке тог рада, у ком смислу се онда апоставља питање истинског ауторства. Према универзитетским правилима на већини универзитета у иностранству, наведену активност могу спроводити само професори, при чему је стриктно забрањено да врше исправке у раду студента већ да сумативно искажу где су грешке: да има доста словних грешака, без указивања директно на грешке, да аргументација у деловима рада није довољно добро те да студент размисли како да је учини бољом, итд. Примере забрана „лекторског читања налазимо овде: *Assessment Handbook, University of Reading, Section 9: Academic Integrity and academic misconduct*, <https://www.reading.ac.uk/cqsd/-/media/project/functions/cqsd/documents/qap/9-academic-integrity-and-academic-misconduct-final.pdf> 10.12.2022, док Универзитет у Единбургу организује „вршњачко лекторско читање“ за студенте којима енглески није матерњи језик и подстиче овакав вид сарадње међу студентима: <https://www.ed.ac.uk/studying/international/student-life/language-support/proofreading>, 1.12. 2022. У Републици Србији ова појава није децидно забрањена ни у једном акту.

4. НЕКА СПЕЦИФИЧНА ПИТАЊА У ВЕЗИ СА АКАДЕМСКИМ ИНТЕГРИТЕТОМ

У овом поглављу обрађујемо теме које су важне за појам и значај академског интегритета а у специфичном облику су наведене само у неком од кодекса или је њихово дефинисање потпуно другачије у односу на сличне дефиниције у другим кодексима о академском интегритету.

Тако је чл.4 ст.2 Правилника о раду етичких комисија и Одбора за професионалну етику Универзитета у Београду регулисано да:

„Члан етичке комисије и Одбора за професионалну етику не може бити позван на одговорност због мишљења или става датог током разматрања предмета и доношења одлуке у поступку осим уколико његовим поступањем нису остварена обележја законом предвиђеног кажњивог дела.“

Садржина овог члана је изазвала противуречна мишљења у погледу његове примене и значења, из више разлога. Сама формулација је идентична формулацији неодговорности народног посланика за усмено или писмено изражено мишљење или гласање у вршењу своје посланичке функције⁶⁸. Слобода изражавања мишљења ограничена је правима других лица, тако да мишљење, чак и ако га изјављује посланик може да има елементе повреде било ког другог људског права и слободе предвиђених Уставом Републике Србије и ратификованим међународним документима. У члану се наводи да слобода изражавања става, уверења или мишљења може бити ограничена, односно ускраћена лицу које је ставом, уверењем или мишљењем починило неко од „законом кажњивих дела“⁶⁹. Ко је заправо на универзитету овлашћен да тумачи да ли је остварено „законом кажњиво дело“? Формулација овог дела члана 4.става2 упућује на потврдну формулацију, тачније да је непобитно утврђено да нечији став, мишљење или уверење представљају законом кажњиво дело, што је правно немогуће, јер само надлежни суд може својом пресудом потврдити или негирати овакву чињеницу док остали субјекти могу *прећоситавити* да је дошло до остварења „законом кажњивог дела“.

У Аутентичном тумачењу овог правилника, усвојеном 14.10.2020. године на седници Сената Универзитета у Београду наводи се да је сврха чл. 4. став 2

„спречавање позивања на одговорност због коришћења права на изражавање слободног уверења, става и мишљења, пошто би такво позивање на одговорност било у супротности са домаћим и међународним прописима који

⁶⁸ Чл.38 став 2 Закона о Народној скупштини, „Сл. гласник РС“, бр. 9/2010.

⁶⁹ И даље чл. 4 ст.2 ст. 2 Правилника о раду етичких комисија и Одбора за професионалну етику Универзитета у Београду.

за предмет имају заштиту људских права и основних слобода, због чега је било неопходно да оно буде изричито искључено из механизма који су на располагању субјектима који се позивају на правни оквир Универзитета у Београду или га примењују⁷⁰.

Аутентичним тумачењем је прецизирано да ако се изношењем става, уверења или мишљења изврши повреда етичког кодекса универзитета, именовани ће бити санкционисан у складу са етичким кодексом универзитета. Та врста етичке одговорности се не губи ако је остварена и кривична, прекршајна или друга одговорност по основу истог изнетог става, уверења или мишљења.

Следећа интересантна ставка је *йримена нейисаних йравила и начела академских инстийиуција* на академске односе и понашање свих чланова академске заједнице. Кодекс УНИ је једини који садржи овакву одредбу у чл. 4.1. У целом тексту кодекса нема даљег објашњења шта се подразумева под термином „неписаних правила“. Претпоставка је да се односи на неке устаљене праксе, као што је, примера ради „академско кашњење“ од 15 минута, након којих, ако се наставник не појави, студенти имају право да напусте учионицу.

У неким кодексима налазимо и *малициозну йријаву*⁷¹, коју тумачимо као посебан облик лажног пријављивања повреде академског интегритета. Малициозна пријава је она пријава за коју првостепена етичка комисија утврди да се заснива на неистинитим наводима или да садржи шиканирајуће елементе⁷². Утврђивање овакве позадине пријаве овлашћује првостепену етичку комисију да покрене поступак утврђивања одговорности подносиоца пријаве за повреду академског интегритета. Кодекс УНИ имплицитно говори о малициозној пријави спомињањем „да покретање поступка због прекршаја Кодекса професионалне етике без основа а ради наношења штете по углед и достојанство члана академске заједнице се сматра злоупотребом“⁷³ и кажњава се на идентичан начин као и да је до праве повреде дошло.

Универзитети у Београду и Новом Саду у својим актима истичу потребу утврђивања *сразмерности мере* која ће бити изречена починиоцу и повреде коју је починио, с тим да се у обзир морају узети приликом изрицања мере и „активности које је (кажњени) предложио да ће предузети ради отклањања

⁷⁰ Аутентично тумачење одредбе члана 4 става 2 Правилника од раду етичких комисија и одбора за професионалну етику Универзитета у Београду, <http://www.bg.ac.rs/files/sr/univerzitet/univ-propisi/EK-Odbor-pravilnik2020-autenticno.pdf>, 10.12.2022.

⁷¹ Чл.47 Кодекса УНС. Кодекс УП нема члан посебно посвећен малициозној пријави, али је дефинише у оквиру чл. 48 став 2 Кодекса УП.

⁷² При чему се нигде даље у тексту не спомиње, односно не дефинише какви су то „шиканирајући елементи“. Такође, малициозну пријаву можемо посматрати као тежи облик кршења академског интегритета, у односу на *само* неосновану пријаву, која је једнако лажна као и ова, али без додатне отежавајуће квалификације.

⁷³ Кодекс УНИ, чл. 4.2.

последича повреде Кодекса и процене да ће изречена мера довољно утицати на њега како не би поновио повреде Кодекса⁷⁴.

Велика очекивања која универзитети⁷⁵, али и окружење постављају пред чланове академске заједнице могу бити некад превисоки за оне који услед страха од губитка нечега до чега им је изузетно стало, могу починити дела која ће их коштати угледа до краја живота. Због тога неки универзитети развијају *јосебне механизме за заштитиу сѣуденатиа од сајоревања*. *Massachusetts Institute of Technology (MIT)* организује посебну подршку студентима од стране библиотекара⁷⁶, који треба да им помогну у процесу тражења адекватне литературе у различитим фазама свог рада и учења. На овом универзитету основан је и посебан центар за писање и комуникацију (*Writing and Communication Center*) који помаже студентима са писањем есеја; охрабрују студенте да се јављају што је чешће могуће својим академским саветницима⁷⁷, да брину о свом физичком и менталном здрављу кроз различите програме који су доступни у оквиру факултета (*Community Wellness*) и др. Верујемо да ће појачана потреба за емпатијом, настала током пандемијских околности инспирисати домаће универзитете за стварање оваквих пракси и код нас.

5. ЗАКЉУЧНЕ НАПОМЕНЕ

Академски интегритет је прошао кроз различите фазе свог развоја, које су пратиле развој универзитета и његову доступност. Прво схватан као

⁷⁴ Чл. 16 Правилник о раду етичких комисија и одбора за професионалну етику Универзитета у Београду.

(„Гласник Универзитета у Београду“ бр. 193/16, 199/17, 203/18 и 215/20), чл. 53 Кодекс УНС. Према истраживању које је спровела МАСА, петина испитаника који су учествовали у истраживању сматра да плагијатор треба да добије отказ и изгуби право да се икада више запосли на иједној високообразовној институцији. Радикализацији овог става је допринело незадовољство, опет великог броја испитаника тиме што се појаве плагијата или не пријављују, или ако се пријаве – не процесуирају се или казне буду занемарљиве. Са друге стране, неки испитаници, иако су показали решеност за кажњавање плагирања као вида неакадемског понашања, сами нису довољно спремни да по сазнању за такву појаву исту пријаве, нити да учествују у етичким комисијама, због одржања добрих колегијалних односа. Stavovi o akademskom integritetu zaposlenih na univerzitetima u Srbiji, Jul, 2022, MASA, <https://akademski-masa.org/wp-content/uploads/2022/09/Izvestaj-istrazivanje-stavova-nastavnika-o-akademskom-integritetu.pdf>, 01.11.2022.

⁷⁵ *Ibid.*

⁷⁶ Информације о томе на линковима: <https://cmsw.mit.edu/writing-and-communication-center/resources/writers/understanding-assignment/>, <https://mitadmissions.org/apply/firstyear/essays-activities-academics/> и <https://integrity.mit.edu/handbook/working-under-pressure>, 01.11. 2022.

⁷⁷ Углавном су то студенти старијих година или асистенти. Најсличнији овоме у Републици Србији је менторски рад са студентима, који већ неколико година постоји на Правном факултету у Новом Саду

привилегија, универзитет је у савременом добу постао константа, а факултетска диплома је обавезна почетна тачка у биографији лица које за себе жели боље, више и другачије него што су имале генерације пре њега. Академски интегритет, као спој различитих захтева за изврсношћу, и подстицај за тежњу за сталним напретком је најзначајнији стуб високог образовања.

Ипак констатујемо бројне појмовне неусклађености у овој области. Појам и обим академског интегритета морају бити усаглашени на територији Републике Србије и јединственим садржајем понудити снажан механизам универзитетима у борби против нежељених пракси и прекршаја академског интегритета. Сматрамо важним да појам академског интегритета појмовно обухвата све облике неакадемског понашања у области кршења ауторских права, као што је то учињено у црногорском Закону о академском интегритету. Недовољно јасне и неуједначене дефиниције у етичким кодексима на српским универзитетима, претежно у негативном облику, праћене захтевом да се лице уздржава од неког чињења, одају утисак нејасноће и код самих нормотвораца у овој области.

Даље, континуирана едукација свих чланова академске заједнице једнако о потреби очувања академског интегритета је нужна. То је једини начин да се бројне неакадемске праксе смање или потпуно нестану. Универзитет као носилац високошколског образовања ће тако повратити своју друштвену моћ и улогу које му припадају.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Етички кодекси и други акти:

Assessment Handbook, University of Reading, <https://www.reading.ac.uk/cqsd/-/media/project/functions/cqsd/documents/qap/9-academic-integrity-and-academic-misconduct-final.pdf>

Аутентично тумачење одредбе члана 4 става 2 Правилника од раду етичких комисија и одбора за професионалну етику Универзитета у Београду, <http://www.bg.ac.rs/files/sr/univerzitet/univ-propisi/EK-Odbor-pravilnik2020-autenticno.pdf>

“Етички кодекс добре научне праксе“, Правни записи, 2/2013, 547-551

Закон о академском интегритету, “Службени лист Црне Горе”, 17/2019 од 19.3.2019. године

Закон о високом образовању, “Сл. гласник РС”, бр. 88/2017, 73/2018, 27/2018 – др. закон, 67/2019, 6/2020 – др. закони, 11/2021 – аутентично тумачење, 67/2021 и 67/2021 – др. Закон.

Закон о Народној скупштини, “Сл. гласник РС”, бр. 9/2010.

Кодекс о академском интегритету Универзитета у Приштини, https://pr.ac.rs/wp-content/uploads/kodeks_o_akademskom_integritetu.pdf

Кодекс професионалне етике Универзитета у Нишу, <https://www.ni.ac.rs/dokumenti/aktuelni-pravni-propisi-univerziteta-u-nisu/download/118-aktuelni-pravni>

- propisi-univerziteta-u-nisu/475-kodeks-profesionalne-etike-univerziteta-u-nisu-preciscen-tekst-glasnik-un-broj-42010*,
- Кодекс о академском интегритету и професионалној етици Универзитета у Крагујевцу, https://www.kg.ac.rs/Docs/Kodeks_o_akademskom_integritetu_i_profesionalnoj_etici.pdf
- Кодекс професионалне етике Универзитета одбране у Београду, http://www.uo.mod.gov.rs/multimedia/file/PDF/Dokumenta%20_%20Propisi/Kodeks+profesionalne+etike+na+Univerzitetu+odbrane+u+Beogradu.pdf
- Кодекс о академском интегритету и професионалној етици Универзитета у Новом Пазару, <http://uninp.edu.rs/pdf/Akta/Kodeks%20o%20akademskom%20integritetu%20i%20profesional-noj%20etici.pdf>
- Кодекс о академском интегритету Универзитета у Новом Саду, http://rewbc.ni.ac.rs/wp-content/uploads/2016/12/cai_23.03.2017-University-of-Nov-Sad.pdf
- Кодекс професионалне етике Универзитета у Београду, Гласник Универзитета у Београду, Година LIV, број 193, 10. јул 2016.
- Code of Academic Integrity, <https://theuniversityfaculty.cornell.edu/dean/academic-integrity/code-of-academic-integrity/>
- Opća pravila o obavljanju znanstvenog, stručnog i nastavnog rada na Medicinskom fakultetu u Zagrebu, <https://mef.unizg.hr/app/uploads/2021/02/Opca-pravila-obavljanju-znanstvenog-strucnog-i-nastavnog-rada-na-Medicinskom-fakultetu-u-Zagrebu-1.pdf>
- Основе за кодекс о академском интегритету из 2016. године (Национални савет за високо образовање, <http://nsvo.gov.rs/wp-content/uploads/2013/11/Osnove-za-kodeks-o-akademskom-integritetu.pdf>
- Pravila dobre akademske prakse pri pisanju, recenziranju i objavljivanju znanstvenih i stručnih publikacija, Medicinski fakultet u Zagrebu, одељак I.4., <https://mef.unizg.hr/app/uploads/2021/02/Pravila-dobre-akademske-prakse-pri-pisanju-recenziranju-i-objavljivanju-znanstvenih-i-strucnih-publikacija.pdf>
- Правилник о раду одбора за професионалну етику Универзитета у Крагујевцу, године, https://www.kg.ac.rs/Docs/Pravilnik_odbor_za_profesionalnu_etiku_28012021.pdf
- Правилник о раду етичке комисије студија при Универзитету у Београду, Гласник Универзитета у Београду, Година LVIII, број 219, 30. новембар 2020
- Правилник о раду етичких комисија и одбора за професионалну етику на Универзитету у Београду, Гласник Универзитета у Београду, бр. 193/16, 199/17, 203/18 и 215/20
- Правилник о поступку утврђивања етичке одговорности на Универзитету у Београду, „Гласник Универзитета у Београду“, Година LIX, број 229, 27. октобар 2021
- The University of Oxford's Code of practice and procedure on academic integrity in research, <https://hr.admin.ox.ac.uk/academic-integrity-in-research#collapse1310981>

Књиге, чланци и други текстови:

„Academic integrity and plagiarism-What is academic integrity? https://library.leeds.ac.uk/info/1401/academic_skills/46/academic_integrity_and_plagiarism

- „Academic integrity and plagiarism-Understanding plagiarism and academic malpractice“ https://library.leeds.ac.uk/info/1401/academic_skills/46/academic_integrity_and_plagiarism/3
- Bertam Gallant, Tricia, „Revisiting the Past: The Historical Context of Academic Integrity”, *Academic Integrity in the Twenty-First Century: a teaching and learning imperative*, San Francisco, 2008, 13–31.
- Eko, Umberto, *Kako napisati diplomski rad*, Beograd, 2000
- Katavić, Ivica ; Budimir Šoško, Gabrijela ; Kopecki, Dragan, „Razvoj kulture akademskog integriteta u online obrazovnom okruženju“, *Obrazovanje za poduzetništvo – E4E: znanstveno stručni časopis o obrazovanju za poduzetništvo*, Vol. 6 No. 1, 2016, 111-120
- Cox, Damian; La Caze, Marguerite ; Levine, Michael, “Integrity”, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2021), Edward N. Zalta (ed.), <https://plato.stanford.edu/archives/fall2021/entries/integrity>
- Latinski rečnik, Zemun, 2011
- Lewis, Charlton T. ; Short, Charles, *A Latin Dictionary*, пун назив речника: *A Latin Dictionary. Founded on Andrews' edition of Freund's Latin dictionary. revised, enlarged, and in great part rewritten by. Charlton T. Lewis, Ph.D. and. Charles Short, LL.D. Oxford. Clarendon Press. 1879.* <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.04.0059:entry=integritas>,
- Nikolić-Ristanović, Vesna ; Čopić, Sanja, *Seksualno nasilje nad studentima na fakultetima u Srbiji*, Beograd, 2022.
- O’Flaherty, William, „Top 10 Lines Falsely Attributed to C. S. Lewis”, <https://www.christianitytoday.com/ct/2017/november-web-only/top-10-misquoted-lines-from-cs-lewis.html>.
- SAT / ACT Prep Online Guides and Tips- The Complete IB Extended Essay Guide: Examples, Topics, and Ideas, <https://blog.prepscholar.com/complete-guide-to-ib-extended-essay-tips-grading-guideline-and-sample-essays>
- Scott, Jon; Badge, Joe; Yakovchuk, Nadya, “Staff and student perspectives on the potential of honor codes in the UK”, *International Journal for Educational Integrity*, Vol. 7 No. 2 (2011), 37-52. <https://ojs.unisa.edu.au/index.php/IJEI/article/view/762>
- Stavovi o akademskom integritetu zaposlenih na univerzitetima u Srbiji, Jul, 2022, MASA, <https://akademski-masa.org/wp-content/uploads/2022/09/Izvestaj-iz-trazivanje-stavova-nastavnika-o-akademskom-integritetu.pdf>
- „The Fundamental Values of Academic Integrity“, International Center for Academic Integrity, (3rd ed.), 2021, https://academicintegrity.org/images/pdfs/20019_ICAI-Fundamental-Values_R12.pdf
- “What is academic integrity?”, https://library.leeds.ac.uk/info/1401/academic_skills/46/academic_integrity_and_plagiarism,
- Линкови:**
- „Šta je akademski integritet?“, <http://integritet.rect.bg.ac.rs/akademski-integritet-1/uvod>
- Turnitin Plagiarism Detection Software, https://help.turnitin.com/Privacy_and_Security/Privacy_and_Security.htm?_ga=2.50966249.1505781614.1580247951-763013588.1579806383#Usage_Policy

<https://www.merriam-webster.com/dictionary/integrity>

<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/integrity>

<https://ethicsunwrapped.utexas.edu/glossary/integrity>

<https://www.unodc.org/unodc/en/listen-first/super-skills/integrity.html>

<https://www.ed.ac.uk/studying/international/student-life/language-support/proofreading>

<https://cmsw.mit.edu/writing-and-communication-center/resources/writers/understanding-assignment/>,

<https://mitadmissions.org/apply/firstyear/essays-activities-academics/> <https://integrity.mit.edu/handbook/working-under-pressure>

Dragana M. Ćorić
University of Novi Sad
Faculty of Law Novi Sad
D.Coric@pf.uns.ac.rs
ORCID ID: 0000-0001-5485-5176

Academic Integrity – Concept, Content and Ways of Violating it

Abstract: *academic integrity is one of the most important pillars of higher education. It unites in itself the demand for perseverance and honesty in research that contributes to the development of science; request for collegial appreciation and respect for the work of members of the academic community, without discrimination, disparagement or denial of academic freedoms; request to spread a good ethical example of work and success only on the basis of honorable, honest and persistent work; and the requirement to accept minimum standards of ethical behavior that should protect all members of the academic community. Academic integrity, because of all the above, goes beyond its own concept and must be a way of life for the members of the academic community.*

As a result of an analytical and comparative (and somewhat critical) review of the concept of academic integrity, mainly in the domestic scientific community, certain recommendations for harmonizing the definitions and scope of the concept of academic integrity emerged.

Keywords: *integrity, academic integrity, university.*

Датум пријема рада: 22.01.2023.

Датум достављања коначне верзије рада: 26.02.2023.

Датум прихватања рада: 30.03.2023.